

Rapport

Datum: 7 november 2007
Rapportnummer: 2007/245

Klacht

Verzoeker klaagt erover dat de gemeente Lingewaard heeft toegestaan dat op de rotonde Stadswal/Huismanstraat in Huissen, waarop een door verzoeker vervaardigd kunstwerk is geplaatst, twee naamborden zijn gezet door de Partij van de Arbeid, (PvdA), afdeling Lingewaard.

Beoordeling

I. Bevindingen

1. Verzoeker is beeldend kunstenaar. Een door hem gemaakt, en door de gemeente Lingewaard aangekocht, kunstwerk genaamd "Reconstructie glastuinbouw" is op 13 maart 2003 geplaatst op de rotonde Stadswal/Huismanstraat in Huissen. Het kunstwerk bestaat uit vier elementen in drie kleuren. Tussen de elementen en de binnencirkel van de rotonde bevindt zich een grondvlak met gras. Bij de plaatsing van het kunstwerk op de rotonde is tussen verzoeker en de gemeente afgesproken dat langs de rand van het kunstwerk verharding zal worden aangebracht in verband met maaionderhoud. Deze verharding bevindt zich tussen de binnencirkel en het wegdek.
2. Met ingang van 1 januari 2006 sloot de gemeente Lingewaard een adoptieovereenkomst met de lokale afdeling van de PvdA. De gemeente stelt aan de PvdA de middencirkel en de omliggende bermen van de rotonde beschikbaar terwijl de PvdA zorg draagt voor het onderhoud gedurende een periode van 5 jaar. In de overeenkomst is bepaald dat voor de reclame op de rotonde een uitzondering wordt gemaakt op het gemeentelijk reclamebeleid. De adoptienemer mag zijn bedrijf promoten door het inpassen van een reclamebord in de inrichting. Er wordt uitgegaan van een bord met een grootte van bijvoorbeeld 50-70 cm dat niet hoger wordt geplaatst dan 70 cm en waarvan er drie geplaatst worden op de rotonde.
3. De PvdA plaatste op middencirkel van de rotonde Stadswal/Huismanstraat twee houten borden met daarop de tekst "Partij van de Arbeid Lingewaard onderhoudt deze rotonde" en het logo van de PvdA.
4. Verzoeker is van mening dat zijn kunstwerk is aangetast door de plaatsing van de twee borden op de rotonde. Hij diende een klacht in bij de gemeente. In reactie op deze klacht deelde de gemeente hem in een brief van 29 januari 2007 mee dat zij van mening was dat de omgeving van het kunstwerk niet tot het kunstwerk behoort. Bovendien - zo stelde de gemeente - is zij eigenares van het kunstwerk en is het niet de kunstenaar die bepaalt wat er met de omgeving van het kunstwerk gebeurt. En de gemeente gaf aan van mening te zijn dat zij geen enkele verplichting heeft om zich te verantwoorden bij de kunstenaar. De Auteurswet richt zich volgens de gemeente meer op de bescherming van het kunstwerk als een geestelijk product van de bedenker. De door de PvdA geplaatste borden dienden volgens de gemeente wel duidelijk de relatie met het onderhoud van het groen op de

rotonde aan te geven. Zij zou de PvdA vragen onder het logo van de PvdA een regel van voldoende formaat te plaatsen met de tekst "onderhoudt het groen van deze rotonde".

5. Verzoeker was niet tevreden met het antwoord van de gemeente. Hij wendde zich met een klacht tot de Nationale ombudsman en deed daarbij een beroep op artikel 25, eerste lid onder c van de Auteurswet (zie Achtergrond onder 1.).

6. Op 5 juni 2007 zijn de twee houten borden op de rotonde door de PvdA vervangen door twee kleinere borden van metaal met daarop de tekst "PvdA Lingewaard" en het logo van de partij.

7. In reactie op de klacht deelde het college van burgemeester en wethouders in een brief van 15 augustus 2007 aan de Nationale ombudsman mee hetzelfde standpunt in te nemen als zij deed in reactie op de door verzoeker bij de gemeente ingediende klacht. Ten aanzien van het beroep op artikel 25 Auteurswet gaf het college aan dat, gelet op de strekking van dit artikel, er sprake kan zijn van een auteursrechtelijke aantasting, indien de omgeving van het kunstwerk verslechtert. De omgeving van het kunstwerk is de afgelopen jaren niet veranderd, anders dan dat bij de rand van de groenvoorziening twee borden zijn geplaatst. Deze borden hebben volgens het college een beperkte omvang zodanig dat in relatie tot de omvang van het kunstwerk geen afbreuk wordt gedaan aan het object. Het college deelde bovendien mee van mening te zijn dat de borden duidelijk de relatie met het onderhoud van het groen op de rotonde moeten aangeven. Op dit moment kwam dit te weinig tot uitdrukking en dit kan buitenstaanders op het verkeerde been zetten. Daarom is aan de PvdA, afdeling Lingewaard, gevraagd om onder het logo een regel van voldoende formaat te plaatsen met de tekst "onderhoudt het groen van deze rotonde".

II. Beoordeling

8. Het redelijkheidsvereiste houdt in dat bestuursorganen de in het geding zijnde belangen tegen elkaar afwegen en dat de uitkomst hiervan niet onredelijk is. Het redelijkheidsbeginsel impliceert dat een bestuursorgaan het individuele belang van een burger onder omstandigheden mag achterstellen ten opzichte van andere, algemenere belangen.

9. De gemeente Lingewaard heeft er voor gekozen plaatselijke bedrijven in de gelegenheid te stellen om rotondes op een kwalitatief goede wijze in te richten en te onderhouden met als tegenprestatie de vermelding van de bedrijfsnaam. Daartoe is een adoptieregeling vastgesteld. (zie Achtergrond, onder 2).

10. Ter uitvoering van de genoemde adoptieregeling sloot de gemeente Lingewaard een overeenkomst met de PvdA, afdeling Lingewaard, voor het onderhoud van de rotonde waarop een door verzoeker gemaakt kunstwerk was geplaatst.

11. Het belang van verzoeker bestaat uit een onaangetast zijn van het door hem gemaakte kunstobject. Een kunstwerk is per definitie uniek en ontstaat vanuit de visie en kunde van de kunstenaar. Een kunstenaar heeft er belang bij dat een door hem gemaakt kunstwerk niet zonder zijn instemming wordt gewijzigd. Dit om te voorkomen dat de verandering afbreuk doet aan het unieke en persoonlijke van het kunstwerk.

Verzoeker doet een beroep op het bepaalde in artikel 25 Auteurswet. Dit artikel geeft de maker van een kunstwerk, zelfs als de eigendom van het kunstwerk is overgedragen, bepaalde rechten. Een van deze rechten is het recht zich te verzetten tegen elke andere wijziging in het werk, tenzij deze wijziging van zodanige aard is, dat het verzet in strijd met de redelijkheid zou zijn.

12. Verzoeker is van mening dat het door hem gemaakte kunstwerk is aangetast als gevolg van de plaatsing van de reclameborden. Verzoeker kan hierin worden gevolgd nu de borden zijn geplaatst op de middencirkel van de rotonde.

13. Het grondvlak met gras tussen het object en de binnencirkel van de rotonde dient, nu bij de plaatsing van het kunstwerk op de rotonde is afgesproken dat een verharding aan de rand van het kunstwerk zal worden aangebracht, en deze verharding buiten de middencirkel is aangebracht, gezien te worden als een onderdeel van het kunstwerk. Elke op het grasveld aangebrachte wijziging dient derhalve gezien te worden als een wijziging van het kunstwerk.

Het kunstwerk neemt een centrale plaats in op de rotonde. Door de plaatsing van de twee reclameborden met de tekst en het logo van de PvdA op het gras naast het object wordt de artistieke waarde van het kunstwerk aangetast. Bovendien kan het niet anders dan dat er door de aanschouwer een verband wordt gelegd tussen het kunstwerk en de reclameborden. Indien dit door de aanschouwer gelegde verband er niet uit zou bestaan dat de reclameborden als onderdeel van het kunstwerk worden gezien, dan zal de aanschouwer op zijn minst aannemen dat de PvdA, afdeling Lingewaard iets met het kunstwerk te maken heeft. Dit laatste geldt temeer nu het in de kunstwereld gebruikelijk is om nadere informatie over een kunstwerk, zoals titel, naam, eigenaar of sponsor, op een direct naast het kunstwerk geplaatst tekstbord weer te geven. Door de plaatsing van de reclameborden direct naast het kunstwerk op de rotonde, is aan het kunstwerk een aspect toegevoegd dat door de kunstenaar bij de vervaardiging van het kunstwerk niet gewild is. Het gegeven dat op het reclamebord de tekst "onderhoudt het groen op deze rotonde" is geplaatst doet hieraan niet af, aangezien de tekst en logo van de PvdA op de reclameborden overheersen. Het is dan ook niet onredelijk dat verzoeker zich verzet tegen de plaatsing van de reclameborden op de middencirkel van de rotonde.

14. Het is niet gebleken dat de gemeente bij het sluiten van de adoptieovereenkomst met de PvdA rekening heeft gehouden met het hierboven genoemde belang van verzoeker. Nadat verzoeker bij de gemeente een klacht had ingediend over de plaatsing van de

reclameborden heeft de gemeente aangegeven niet bereid te zijn alsnog met het belang van verzoeker rekening te houden, aangezien de gemeente eigenaar is van het kunstwerk en verzoeker daar volgens de gemeente niets meer over te zeggen heeft. De

gemeente gaat hierbij voorbij aan het bepaalde in artikel 25 Auteurswet waarin aan de kunstenaar, ook al is hij geen eigenaar meer, het recht wordt gegeven zich te verzetten tegen de wijziging van zijn kunstwerk. Indien er strikt genomen geen sprake is van een wijziging van het kunstwerk als bedoeld in artikel 25 Auteurswet dan nog mag van de gemeente worden verwacht dat zij rekening houdt met het belang dat verzoeker heeft bij het tonen van een kunstwerk op een wijze zoals dat door de kunstenaar is gewild. Het is niet redelijk indien de gemeente aan dit belang van de kunstenaar voorbijgaat.

15. Gelet op het bovenstaande mag de gemeente de uitvoering van de adoptieovereenkomst inzake het onderhoud van de rotonde aan de Stadswal/Huismanstraat in Huissen niet laten prevaleren boven het belang dat verzoeker heeft bij het onaangetast zijn van het door hem gemaakte kunstwerk. Door dit wel te doen heeft de gemeente in strijd gehandeld met het redelijkheidvereiste.

16. Het wekt ook verbazing dat de gemeente zo slecht communiceert met een belanghebbende als verzoeker. Gelet op de rol van verzoeker als de kunstenaar van het werk op de rotonde had het voor de hand gelegen dat hij vooraf betrokken was geweest bij een initiatief voor adoptie van de rotonde waar zijn werk staat.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk.

Deze conclusie is voor de Nationale ombudsman aanleiding een aanbeveling aan dit rapport te verbinden.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard is gegrond wegens strijd met het redelijkheidsvereiste.

AANBEVELING

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard wordt in overweging gegeven om - in samenspraak met verzoeker - in overleg te gaan met de PvdA, afdeling Lingewaard, teneinde er zorg voor te dragen dat op een andere wijze dan door het plaatsen van reclameborden op de middencirkel van de rotonde invulling wordt gegeven aan de door de gemeente op zich genomen verplichting om de rotonde Stadswal/Huismanstraat in Huissen aan de PvdA ter beschikking te stellen.

Onderzoek

Op 21 juni 2007 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer M. te Huissen, met een klacht over een gedraging van de gemeente Lingewaard. Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard, werd een onderzoek ingesteld. In het kader van het onderzoek werd het college verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben. Tijdens het onderzoek werd aan het college een aantal specifieke vragen gesteld.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen.

De reactie van verzoeker gaf geen aanleiding het verslag te wijzigen.

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard gaf binnen de gestelde termijn geen reactie.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie.

1. De klachtbrieven van verzoeker van 9 februari 2007 en van 20 juni 2007.
2. De reactie van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard van 15 augustus 2007 op de klacht.
3. De reactie van verzoeker van 8 september 2007 op het antwoord van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Auteurswet (wet van 23 september 1912)

Artikel 25, lid 1, onder c:

"1. De maker van een werk heeft, zelfs nadat hij zijn auteursrecht heeft overgedragen, de volgende rechten:

(...)

c. het recht zich te verzetten tegen elke andere wijziging in het werk, tenzij deze wijziging van zodanige aard is, dat het verzet zou zijn in strijd met de redelijkheid."

2. Nadere motivering adoptie-regeling ten behoeve van de inrichting en het onderhoud van rotondes in de gemeente Lingewaard

"In de afgelopen jaren zijn in de gemeente Lingewaard rotondes aangelegd. De vraag is gesteld of deze rotondes kunnen worden geadopteerd. Met adoptie wordt in dit verband bedoeld het door derden laten inrichten en onderhouden van het middengedeelte van een rotonde met eventueel het groene gedeelte om de rotonde heen. Hiermee kunnen de door de gemeente te maken kosten komen te vervallen. Rotondes zijn markante voorzieningen die een herkenbare en specifieke inrichting en bovendien een hoog onderhoudsniveau behoeven. (...) De beoogde adoptie kan worden bereikt door het inschakelen van bedrijven, die per rotonde de inrichting en het onderhoud gaan verzorgen. Hierbij kan in eerste aanleg worden gedacht aan bedrijven die zich bewegen in de groensector, maar ook plaatselijke bedrijven uit andere sectoren kunnen niet worden uitgesloten. (...) In verband met de continuïteit wordt voorgesteld om een periode van vijf jaar te hanteren voor de toepassing van de adoptieregeling met een opzegtermijn van drie maanden. Als tegenprestatie voor het adopteren van een rotonde staat de gemeente het bedrijf toe om op de rotonde een naamsaanduiding te plaatsen. (...)."